

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΚΥΚΛΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΤΑ ΠΛΗΓΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (του Γιάννη Ζήση)

Η κοινωνιολογία είναι μια επιστήμη που ανήκει στον κλάδο των επιστημών του ανθρώπου. Η αξία της θα μπορούσε να επεκταθεί και στον τομέα, εν γένει, των βιολογικών και οικονομικών επιστημών ως μελέτη του φαινομένου της κοινωνικής συγκρότησης των ειδών.

Η κοινωνιολογία, σήμερα, ως επιστήμη που ερευνά τα ανθρώπινα κοινωνικά συστήματα, έχει την αναγκαία δυναμική για την έρευνα της κοινωνικής συγκρότησης των ζωικών ειδών και παραμένει, πρωταρχικά, ως μια επιστήμη του ανθρώπου για τον άνθρωπο, με όλα τα επιστημολογικά και τα ιδεολογικά προβλήματα που αυτό συνεπάγεται.

Η κρίση της κοινωνιολογίας είναι η κρίση της κοινωνικής επιστήμης. Γενικότερα, η κρίση των κοινωνικών επιστημών είναι μια κρίση έντονη στην εποχή μας η οποία αφορά τόσο την φασματική πολλαπλότητα της κοινωνιολογίας, όσο και τις άλλες επιστήμες που –άμεσα ή έμμεσα– έχουν ως αντικείμενό τους την ανθρώπινη κοινωνία και τον άνθρωπο της κοινωνίας, που εκφράζουν κοινωνικό προβληματισμό, κριτική σκέψη για την κοινωνία, κοινωνική γνώση, που συνδέονται, δηλαδή, με τις κοινωνικές εξελίξεις. Παράλληλα με την κρίση των επιστημών και των ρευμάτων της σκέψης, έχουμε κρίση και στον τομέα της εξέλιξης της κοινωνίας, μια κρίση που αλληλεπιδρά με την άλλη. Θα έλεγε κανείς ότι είμαστε αντιμέτωποι με ένα ντόμινο κρίσης : αυτό των των επιστημών του ανθρώπου και των κοινωνικών εξελίξεων.

Οι τρεις κύκλοι των κοινωνικών επιστημών

Μπορούμε να δούμε τρεις κύκλους μέσα στον χρόνο των κοινωνικών επιστημών:

Ο πρώτος κύκλος ήταν ο κύκλος μιας δυναμικής θεώρησης από στοχαστές που είχαν **κοσμοθεωρητική διαφορετικότητα** στην προσέγγισή τους κι έβλεπαν πρισματικά-διαθλαστικά, υπό μια συγκεκριμένη δυναμική, τα ζητήματα της κοινωνίας, των ιστορικών εξελίξεων κ.λπ. Ο Καρλ Μαρξ, ο Αλέξης ντε Τόκβιλ και ο Μαξ Βέμπερ αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα μελετητών που είδαν με στοχαστική αυτοτέλεια τα ζητήματα και λειτούργησαν ως θεμελιωτές ρευμάτων σκέψης.

Ο δεύτερος κύκλος χαρακτηρίστηκε από τη δυναμική της περιόδου του Ψυχρού Πολέμου και εμπλουτίστηκε από στοιχεία που έκαναν πιο λεπτοφυή τον προβληματισμό, αλλά που άμβλυναν την κοσμοθεωρητική συνεκτικότητα ή παγιδεύτηκαν σε μια κριτική και απολογητική αντιθετικότητα και σε μια οραματική πιθανή εναλλακτικότητα. Στον δεύτερο κύκλο, οι προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν προσπάθησαν να αποκτήσουν ακαδημαϊκή εγκυρότητα ως αμερόληπτες και ως αποξενωμένες από το πεδίο της ιδεολογικής αντιπαράθεσης, αλλά δεν απέφυγαν τις παγίδες που μόλις αναφέραμε.

Παραδείγματα αυτού του κύκλου αποτελούν ο Εντγκάρ Μορέν και ο Άντονι Γκίντενς, οι οποίοι εξέφρασαν τη δυναμική ενός τρίτου δρόμου.

Ο τρίτος κύκλος είναι αυτός που διανύουμε σήμερα, όπου οι κοινωνικές επιστήμες λειτουργούν με μια αδρανή προσέγγιση και περιθωριοποιούνται. Στον τρίτο κύκλο, έχουμε μια εξελισσόμενη δυναμική που, τελικώς, διαχωρίζει και τους παράγοντες του τρίτου δρόμου και στον οποίο αναδεικνύονται στοχαστές που επικαιροποιούν κριτικά την κοινωνική σκέψη όπως ο Ούλριχ Μπεκ και ο Ζαν Ζιγκλέρ.

Είναι ελάχιστοι πλέον αυτοί που λειτουργούν ως συνέχεια μιας δυναμικής ενός παλαιότερου ηγετικού κλίματος στην παγκόσμια

διανόηση. Μέσα στο πλαίσιο αυτών των κοινωνικών στοχαστών και επιστημόνων, πρέπει να συμπεριλάβουμε αυτούς που υπέγραψαν την διακήρυξη ενάντια στην εκτροπή των ΗΠΑ επί Τζωρτζ Μπους του νεότερου, έχοντας διακρίνει την ασύμμετρη δυναμική που αναπτύσσεται ως εκτροπή της δημοκρατίας. Ανάμεσα σε αυτούς πρέπει να συνυπολογίσουμε και τα συλλογικά σώματα, όπως τους κοινωνικούς οικονομολόγους, που είχαν δηλώσει με διακήρυξη την αντίθεσή τους απέναντι στη σύγχρονη οικονομία και θεωρία και που μίλησαν για την οικονομική επιστήμη ως «πάσχουσα».

Εσωτερικό και εξωτερικό γίνεσθαι της κρίσης

Οι παράγοντες της κρίσης των κοινωνικών επιστημών μπορούμε να πούμε ότι εμπίπτουν σε δύο βασικές κατηγορίες:

1. i) Στους παράγοντες που επηρεάζουν και απηχούν ένα **ευρύτερο γίνεσθαι** και πεδίο αλλαγών όπως είναι οι αλλαγές της τεχνολογίας, του περιβάλλοντος και του οικονομικού θεσμικού πεδίου, που θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και στην δεύτερη κατηγορία. Επειδή όμως έχουν μια αυτοδυναμία, εκφράζουν μια ιδιαίτερη κυριαρχική δυναμική που διαμορφώνει μια κατεύθυνση και μπορεί να πει κανείς ότι δικαιολογούν, σε ένα εξωτερικό πεδίο σε σχέση με το πεδίο μελέτης, και το σύστημα αναφοράς της κοινωνικής εξέλιξης. Είναι ένα πεδίο αυτονομημένο από το μαζικό πεδίο κοινωνικής εξέλιξης, αλλά, ταυτόχρονα, είναι και ένας διαμορφωτικός παράγοντας και μια εσωτερική δυναμική στην κοινωνία, έστω και αν έχει νεοπλασματικά χαρακτηριστικά.
2. ii) Στους παράγοντες που συνδέονται με **εσωτερικές συνθήκες**, τόσο στην κοινωνία όσο και στο πεδίο της επιστήμης.

Οι επτά πληγές των κοινωνικών επιστημών

Υπάρχουν επτά παράγοντες που συνετέλεσαν στην κρίση της κοινωνικής θεωρίας και της κοινωνιολογίας:

1. η κοινωνιολογική επιστήμη είναι ανακόλουθη των

κοινωνικών εξελίξεων•

2. η υπερβολική έμφαση στην μελέτη του παρελθόντος και η παραγνώριση των σημείων του παρόντος•

2. η ενσωμάτωση των κοινωνικών επιστημόνων, κοινωνιολόγων και κοινωνικών διανοητών στο σύστημα•

3. οι έριδες και η βερμπαλιστική μοντελοποίηση της σκέψης ορισμένων στοχαστών•

5. η εμφάνιση μιας νέας γενιάς αποξενωμένων ανθρώπων η οποία δεν περιγράφεται από τις γνωστές θεωρίες•

4. το έλλειμμα μιας συνθετικής διεπιστημονικής θεωρίας•

5. ο πολύπλευρος αφανισμός του ανθρώπινου Είναι.

Αυτούς τους παράγοντες θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Το παρόν άρθρο αποτελεί μέρος του δοκιμίου με τίτλο Η ΚΡΙΣΗ, Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ. Με την παρούσα σειρά δημοσιεύσεων πιστεύουμε πως συμβάλουμε στη γέννηση μιας νέας κοινωνιολογικής θεωρίας που θα δίνει ικανοποιητική ερμηνεία στα σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα και θα προτείνει ένα βιώσιμο διέξοδο από τα σύγχρονα αλληλένδετα αδιέξοδα. Η νέα κοινωνική σκέψη καλείται να επαναθεμελιώσει τις σχέσεις ατόμου και ολότητας, ολότητας και δικαιοσύνης και να μεταθέσει το επίκεντρο της επιστημονικής προσέγγισης αλλά και της λειτουργίας του κράτους **από το κράτος δικαίου ή το κράτος έθνος στο κράτος κοινωνία.**

Πρώτη δημοσίευση: 8 Ιουνίου 2011